

Handläggare
Maria Sköld
Telefon: 08-508 25 203**Till**
Socialnämnden
2022-10-25

Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2022/960

Förvaltningarnas förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss av Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Fredrik Jurdell
SocialdirektörVeronica Wolgast Carstorp
Biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Utkastet till lagrådsremiss innehåller förslag som syftar till att förbättra skyddet och stödet till personer som behöver skyddat boende och stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende. Det föreslås att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska bedömas och beviljas insatsen individuellt och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser. När det finns samtycke från båda vårdnadshavarna ska placeringen av barnet göras med stöd av socialtjänstlagen. Saknas samtycke från den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med, ska socialnämnden, efter ansökan hos förvaltningsrätten, kunna placera barnet i ett skyddat boende med stöd av en ny lag. En sådan placering ska även kunna göras omedelbart av socialnämnden och underställas

förvaltningsrätten. I utkastet lämnas även förslag som rör bestämmanderätten över barnet under den tid barnet är placerat. Vidare lämnas förslag om att det ska krävas tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att få driva verksamhet i form av skyddat boende. Kommuner och regioner som driver sådan verksamhet ska anmäla detta till myndigheten. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

I utkastet föreslås också bestämmelser för att tydliggöra elevers rätt att gå i skola när de vistas i skyddat boende. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 3 juli 2023.

Förvaltningen ställer sig positiv till att utkastet till lagrådsremiss så tydligt lyfter barnets rättigheter. Förslaget att skyddat boende ska regleras i SoL, definieras juridiskt och vara tillståndspliktigt välkomnas av förvaltningen. Förvaltningen har dock betänkligheter när det gäller regleringen av insatsen skyddat boende. En farhåga är att den föreslagna regleringen höjer tröskeln för att en våldsutsatt vårdnadshavare ska söka sig till ett skyddat boende då beslutsprocessen kring en omedelbar placering av det medföljande barnet kan skapa osäkerhet och oförutsägbarhet.

Bakgrund

Regeringen tillsatte 2016 en utredning om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. I januari 2018 överlämnade utredningen betänkandet *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* (SOU 2017:112).

I betänkandet föreslås bland annat att insatsen skyddat boende ska regleras i SoL som en ny boendeinsats för vuxna och barn som medföljande till en vuxen vårdnadshavare samt att en bestämmelse införs i föräldrabalken som innebär att socialnämnden kan besluta om en sådan placering för ett barn som står under gemensam vårdnad utan samtycke från båda vårdnadshavarna. Socialnämnden lämnade synpunkter på betänkandet efter remiss från kommunstyrelsen (Dnr 1.7.1-104 2018).

Inom Socialdepartementet har därefter den kompletterande promemorian *Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång* (Ds 2020:16) tagits fram. I utkast till lagrådsremiss behandlas betänkandets och promemorians lagförslag och en delvis annan reglering av insatsen skyddat boende föreslås. Kommunstyrelsen har nu överlämnat *Remiss av Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boendet* till socialnämnden för yttrande.

Ärendet har också skickats för yttrande till stadsledningskontoret, Farsta stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 19 oktober 2022. Socialnämndens och äldrenämndens råd för funktionshinderfrågor har behandlat ärendet den 20 oktober 2022.

Ärendet

Den 24 november 2016 beslutade regeringen att tillsätta en utredning om stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende. Utredningens uppdrag har varit att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare, med utgångspunkt i barnets grundläggande mänskliga fri- och rättigheter och barnets bästa enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. Det krävs idag inget tillstånd för att genomföra insatsen skyddat boende. Denna avsaknad av enhetliga krav medför enligt utredningen risker för berörda barn och vuxna och försvårar utvecklingsarbete i verksamheterna. Eftersom barn som vistas i skyddat boende vanligen betraktas som medföljare till en vårdnadshavare får de inget eget beslut om denna insats. Därigenom saknas krav på dokumentation och socialnämnden kan inte följa upp barnets behov av stöd och hjälp före, under och efter vistelsen. Utredningen beskriver att det därigenom är oklart om barnet överhuvudtaget är föremål för en socialtjänstinsats och därmed är det också oklart om barnets vistelse omfattas av tillsynsansvaret hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och tillämpningsområdet för lex Sarah.

Det förhållandet att ett medföljande barn i skyddat boende oftast inte beviljas någon egen insats, innebär att den socialnämnd som beviljar en vårdnadshavare insatsen skyddat boende inte har något ansvar enligt SoL för att barnet får god vård i boendet.

Socialnämnden har inte heller något ansvar enligt SoL för att barnet under vistelsen exempelvis får lämplig utbildning eller insatser från hälso- och sjukvården. Inte heller ansvarar socialnämnden enligt SoL, för att följa barnets vistelse i det skyddade boendet, eller för att följa upp barnets behov av stöd efter vistelsen i det skyddade boendet. Det barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende gör det i stället under ansvar av den vårdnadshavare som beviljats insatsen. Det är dock vanligt att den våldsutsatta vårdnadshavaren har nedsatt föräldraförmåga till följd av den kris som hon eller han befinner sig i och därför kan sakna ork att ge barnet stöd och trygghet.

Utkastet visar att medföljande barns behov av skydd eller stöd inte alltid utreds när ett barn följer med en vårdnadshavare till skyddat boende. När socialnämnden får kännedom om att ett barn kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående, ska nämnden utan dröjsmål inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp. Nämnden ska vidare bedöma risken för att barnet kommer att utsättas för eller bevittna ytterligare våld. I utkastet beskrivs vidare att när en utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld påbörjas, förekommer det emellertid att utredningen avslutas i samband med att vårdnadshavaren beviljas insatsen skyddat boende. I båda fallen riskerar våldet att osynliggöras ur barnets perspektiv. Bristande samverkan och rutiner leder även till att barnet många gånger blir utan skolgång eller förskola. Dessutom saknas rutiner för att säkerställa barnets behov av vård och stöd. I boendet får barnet inte alltid relevant information om sin vistelse där och riskerar att inte känna sig delaktig i det som händer.

Utkastet lyfter att barn i skyddat boende har en utsatthet som har stora likheter med den situation som är kännetecknande för barn som placeras utanför det egna hemmet i andra former. På motsvarande sätt som gäller för barn som placeras enligt SoL utanför det egna hemmet, bör det vara socialnämnden som ansvarar för att barn i skyddat boende är trygga och säkra och att de även i övrigt får insatser av god kvalitet. Nämnden bör också ansvara för att följa upp barnet såväl under som efter vistelsen i det skyddade boendet.

I utkastet föreslås att skyddat boende ska regleras i SoL och vara tillståndspliktiga. Det senare innebär att det ska krävas tillstånd från IVO för att få driva verksamhet i form av skyddat boende. Kommuner och regioner som driver sådan verksamhet ska anmäla detta till myndigheten. En privat verksamhet eller ideell organisation som driver skyddat boende ska ansöka om tillstånd hos IVO och IVO ska ta fram information till barn och unga i skyddat boende på motsvarande sätt som gäller för andra placeringsformer utanför hemmet. Skyddade boenden ska också ha tillräcklig bemanning med relevant kompetens och tillräckliga skyddsanordningar för att kunna erbjuda skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. För skyddade boenden som tar emot barn behöver det finnas personal som har kunskap om barns behov och rättigheter. I utkastet föreslås att bestämmelserna i lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn ska gälla även skyddade boenden som tar emot barn. Det ska även

framgå av lagen att volontärarbete omfattas av kravet på registerkontroll.

För att stärka barnets ställning föreslås i utkastet att skyddat boende ska regleras i SoL som en boendeinsats för den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Barn får tas emot i ett sådant boende endast tillsammans med en vuxen vårdnadshavare. Skyddat boende blir därmed en ny placeringsform för barn. Med detta följer att socialnämnden ska utreda, fatta beslut om placering i skyddat boende enligt SoL och följa upp insatsen. För att möjliggöra ett barns placering i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare utan den andre vårdnadshavarens samtycke måste det enligt utkastet införas en reglering som ger socialnämnden möjlighet att besluta om placeringen även när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. I föreslagen lag om särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende framkommer att om den ena vårdnadshavaren beviljas insatsen skyddat boende enligt SoL och det finns en risk för barnets säkerhet eller hälsa, får barnet placeras i boendet tillsammans med vårdnadshavaren även om samtycke från den andra vårdnadshavaren saknas. Placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är vuxen och samtycker till barnets placering. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Ovanstående ska även gälla för att säkerställa att barn i skyddat boende ska kunna fullfölja sin skolgång. När det saknas samtycke från båda vårdnadshavarna ska socialnämnden kunna vidta åtgärd i form av val eller byte av skolenhet i anledning av att barnet placerats i skyddat boende enligt SoL. I utkastet föreslås också bestämmelser för att tydliggöra elevers rätt att gå i skola när de vistas i skyddat boende. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 3 juli 2023.

Precis som vid andra placeringar utanför hemmet, ska barn som placeras på skyddat boende med en vårdnadshavare, erbjudas en hälsoundersökning.

Insatsen skyddat boende till barnet ska dokumenteras i barnets personakt. Det föranleder inga nya bestämmelser eller överväganden i sekretesshänseende. Vid behov anser utkastet att uppgifter i barnets akt ska hemlighållas gentemot en vårdnadshavare med stöd av nuvarande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen. Beslutet om hemlighållande av barnets vistelseort ska omprövas var tredje månad.

Av utkastet framkommer, att umgänge med en misstänkt våldsutövare under tiden barnet är på skyddat boende, många gånger innebär att en fredad zon går förlorad för barnet och att både barnets och den våldsutsatta vårdnadshavarens säkerhet sätts på spel. I förslag till lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende framkommer att socialnämnden, om det är nödvändigt för att skydda barnet från risker för barnets säkerhet eller hälsa, får besluta hur barnets umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas.

Till följd av bostadsbrist och otillräcklig planering saknar många barn tillgång till ett permanent boende efter vistelsen. Enligt utkastet är tillfälliga boendelösningar, till exempel på vandrarhem, vanliga. Utkastet lyfter att på grund av de svårigheter att erhålla bostad som i dag råder för den som utsatts för våld i nära relationer, bör socialnämnden särskilt beakta denna grupp när den vidtar åtgärder, eller bevakar att åtgärder vidtas, för att skapa en god samhällsmiljö, till exempel vad gäller tillgång till bostäder. Utkastet lyfter att en placering i skyddat boende i möjligaste mån bör undvikas och det bör undersökas om den våldsutsatta och dennas barn kan bo kvar i bostaden. Mot bakgrund av detta har Regeringskansliet gett en utredare i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att se över det hyresrättsliga skyddet för personer som har utsatts för brott i nära relation (Ju2022/02328). Uppdraget ska redovisas senast den 12 juni 2023. Vidare har Regeringen också nyligen gett en särskild utredare i uppdrag att se över den hyresrättsliga regleringen kring uppsägning av hyresavtal i fall där hyresgästen har begått brott i lägenheten eller i närområdet (dir. 2022:105). Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2023.

Enligt 16 d § i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har en kommun ett ansvar enligt LSS bland annat gentemot en person, som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i familjehem eller HVB i en annan kommun. Personer som omfattas av LSS kan få beslut om skyddat boende. Kommunens ansvar för att tillhandahålla LSS-insatser i en annan kommun bör därför även omfatta den som vistas i ett skyddat boende i en annan kommun. Mot bakgrund av detta föreslås om ändring i 16 d §. Denna lagändring föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Utkastet lyfter att socialtjänsten redan i dag har ett ansvar för att vid behov kunna erbjuda skyddat boende. Förslagen leder dock till ökade kostnader för kommunerna, regionerna och staten. Den

kommunala finansieringsprincipen ska enligt utkastet tillämpas för de kostnader som följer av nya åligganden och ambitionshöjningar.

Jämställdhetsanalys

Våld utövas av både kvinnor och män och förekommer i alla typer av parrelation, såväl i homo- som heterosexuella relationer. Våld i nära relationer riktas dock i oproportionerlig hög grad mot kvinnor. I jämförelse med män utsätts kvinnor oftare för grövre och mer upprepat våld av närstående. Därför är kvinnor i betydligt högre grad än män i behov av skyddade boendeformer. Socialnämndens arbete mot våld behöver utföras med kunskap om det våld som kvinnor som grupp utsätts för, och i alla tider har utsatts för, av män som grupp. Historiskt sett var mäns våld mot kvinnor både socialt och juridiskt accepterat i samhället. Målsättningen är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Socialnämnden behöver dock också agera utifrån det faktum att kunskap om en ytterst ojämförbar samhällsstruktur inte får vara avgörande när bedömningar görs på individnivå. I annat fall är risken stor att det våld som män utsätts för osynliggörs och att våldsutsatta män inte söker hjälp för det våld de utsätts för. Även detta är viktigt och relevant utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till att barnets perspektiv och rättigheter så tydligt lyfts i utkastet till lagrådsremiss. Förslaget att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen och definieras juridiskt är välkommet ur kvalitetssynpunkt och tydliggör socialtjänstens ansvar. Idag är variationen stor på olika skyddade boenden avseende lämpligheten för att ta emot barn. Det är positivt att utkastet föreslår att kvalitetskrav ska ställas och att skyddade boenden ska bli tillståndspliktiga.

Förvaltningen ser också positivt på att barnets tillgång till hälso- och sjukvård lyfts och säkerställs. Även i samband med andra typer av placeringar har det framkommit att hälsofrågor lätt kommer i skymundan och vi vet att hälsan hos placerade barn och våldsutsatta barn är sämre än hos andra barn i samma åldersgrupp. Detsamma gäller säkerställandet av barnets rätt till skolgång i samband med placering i skyddat boende. Där ser dock förvaltningen att bristande samverkan mellan skola och socialtjänst inte är det enda hindret för en obruten och fungerande skolgång. Även till exempel rädslor för att våldsutövaren ska få reda på var barnet är spelar in och försvårar. En annan faktor är att det ibland kan vara svårt för barnet att börja en ny skola, vara där ett par månader – utan att kunna berätta var hen bor eller hur länge hen ska stanna i skolan – och sedan byta skola igen vid utflyttning från det skyddade boendet. Ett förslag som har lyfts i andra sammanhang har varit att skapa

undervisningslösningar i de skyddade boendena i de fall skolgång i närbelägen skola inte kan säkerställas. För barn i skyddat boende i Stockholm stad säkerställs exempelvis skolgången genom undervisning på plats via utbildningsförvaltningens Lärteam om barnet inte kan delta i ordinarie skolas undervisning eller gå i närbelägen skola.

Utkastet föreslår att skyddat boende inte ska vara en insats som enbart riktar sig till personer som utsatts för våld i en nära relation utan även kunna ta emot exempelvis avhoppare från kriminella gäng. Förvaltningen håller med om att det finns andra grupper än personer som utsatts för våld i nära relation och deras barn som kan behöva skydd, som exempelvis personer som har sex mot ersättning eller offer för människohandel för sexuella ändamål. Dock anser förvaltningen att det är viktigt att klargöra vad som är kommunens ansvar kontra polismyndighetens ansvar för dessa individer. Förvaltningen vill också framhålla att det är ytterst angeläget att skyddet utformas på ett ändamålsenligt sätt och att grupper som bör hållas isär inte blandas. Vuxna som behöver skydd för att de är avhoppare från kriminella gäng bör enligt förvaltningen inte placeras tillsammans med personer som är våldsutsatta i nära relation. Även om gruppen avhoppare från kriminella gäng är begränsad i antal, i jämförelse med de som utsätts för våld i nära relation, så är det en grupp där insatserna för vård och skydd är kostsamma. Därför är det angeläget att tydliggöra olika huvudmäns uppdrag gällande gruppen i relevant lagstiftning och därefter tillämpa finansieringsprincipen.

Förvaltningen ställer sig positiv till att den våldsutsattas juridiska förutsättningar att bo kvar i bostaden ses över och utreds vidare. Förvaltningen anser att detta i regel inte skulle vara ett alternativ till ett skyddat boende för en vårdnadshavare med skyddsbehov men att det ur ett barnrättsperspektiv är en god lösning när behov av skyddade adressuppgifter inte bedöms föreligga.

Förvaltningen har i tidigare remissvar pekat på utmaningen med att barnet inte längre ska betraktas som medföljande till sin vårdnadshavare, utan istället ska placeras på det skyddade boendet. Utkast till lagrådsremiss *Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende* lyfter att det i dag inte finns någon uttrycklig bestämmelse som reglerar situationen då ett barn följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende. När en vårdnadshavare får insatsen skyddat boende och ett barn följer med vårdnadshavaren till det skyddade boendet fattar socialnämnden därför inte något beslut om insats för barnet. Förvaltningen anser att det ur ett barnrättsperspektiv både finns för-

och nackdelar med att som i dagsläget låta den våldsutsatta föräldrarnas beslut även omfatta barnet.

I barnkonventionen betonas föräldrars ansvar för barnets fostran och utveckling. Barnkonventionen slår också fast att barnet ska skyddas från alla former av fysiskt eller psykiskt våld och att föräldrar ska stötta barnet i att få sina rättigheter uppfylla. När en förälder bryter upp från en våldsam relation har socialnämnden inte alltid på förhand kännedom om barnets situation. Beslutet att söka skydd är den våldsutsatta föräldrarnas och det är sällan ett beslut som socialnämnden har anledning att överpröva utifrån den begränsade kännedom som nämnden i regel har om barnets situation. Förslaget till *lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende* beskriver en process som till stora delar liknar en LVU-process där beslutet fattas i förvaltningsrätten.

Om placering i skyddat boende inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet eller hälsa kan beslut om omedelbar placering fattas av socialnämnden eller, om beslutet inte kan avvaktas, av nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat. Beslut om omedelbar placering i skyddat boende och handlingar i ärendet ska lämnas till förvaltningsrätten inom en vecka. Förvaltningsrätten ska i sin tur pröva beslutet så snart som möjligt. Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, upphör den omedelbara placeringen. Socialnämnden ska inom fyra veckor från den dag beslutet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att barnet ska placeras i skyddat boende. Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning gör det nödvändigt. Om ansökan om placering i skyddat boende inte har gjorts i tid eller om det inte längre finns skäl för en omedelbar placering i skyddat boende ska socialnämnden, eller i förekommande fall, rätten besluta att placeringen ska upphöra. Lagförslaget anger också att förvaltningsrätten och kammarrätten ska hålla muntlig förhandling i mål om placering i skyddat boende om detta inte är uppenbart obehövligt. Muntlig förhandling ska alltid hållas om någon part begär det och parterna ska upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling. Om en part som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling uteblir, får rätten besluta att han eller hon ska hämtas till rätten omedelbart eller till en senare dag.

I utkastet framhålls att det är nödvändigt med en möjlighet att kunna göra en omedelbar placering i skyddat boende i de fall beslutet inte kan avvaktas. Förvaltningen vill framhålla att en placering i skyddat boende som kan avvaktas och föregås av en beslutsprocess under flera veckors tid, som är öppen och transparent för båda vårdnadshavarna, är en ytterst sällan förekommande

situation. Förvaltningen bedömer att det i så fall primärt handlar om situationer där det inte är barnets andra vårdnadshavare som har utövat våldet och det trots detta bedöms vara till barnets bästa att vistas i det skyddade boendet tillsammans med den våldsutsatta föräldern. Förvaltningen lyfte i tidigare remissvar till *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende* (SOU 2017:112) en farhåga inför att den våldsutsatta vårdnadshavaren tar tillbaka sin ansökan om det finns en risk för att den andra föräldern inte samtycker till en frivillig placering och det inte är säkerställt att socialnämnden bedömer att det finns tillräcklig grund för ett beslut om placering av barnet utan den andra vårdnadshavarens samtycke. I remissvaret problematiserades också den våldsutövande vårdnadshavarens eventuella samtycke till placering i skyddat boende då ett samtycke när som helst kan tas tillbaka samt då det finns en risk för att villkor stipuleras för att samtycket ska kvarstå. Det tidigare remissvaret lyfte också en farhåga för att en våldsutsatt vårdnadshavare som väljer bort att ansöka om skyddat boende istället kommer att erbjudas bistånd i form av hotell eller vandrarhem, dit barnet kan följa med utan att den andra vårdnadshavaren informeras på förhand och utan krav på samtycke. Detta skulle leda till en än mer utsatt situation för barnet än vad som skulle ha varit fallet på ett skyddat boende. Denna farhåga kvarstår och förstärks med det nya lagförslaget som innebär att fler aktörer ska fatta beslut i frågan. Det är rimligt att anta att det finns en risk för att en våldsutsatt vårdnadshavare kan avstå att söka skydd och stanna kvar hos en våldsutövande vårdnadshavare med vetskap om att beslutet att placera barnet i skyddat boende avgörs vid en muntlig förhandling i domstol. Enligt nuvarande regelverk kan den våldsutsatta vårdnadshavaren och barnet komma i säkerhet på skyddat boende innan den andra vårdnadshavaren får veta att den våldsutsatta har sökt hjälp. Nuvarande regelverk medför heller ingen direkt överprövning av den våldsutsatta vårdnadshavarens beslut att söka skydd för sig själv och sitt barn. Uppgifter om var barnet befinner sig dokumenteras inte i barnets akt i dagsläget. Även om det i lagförslaget finns bestämmelser kring möjligheten att hemlighålla barnets vistelseort ska socialnämnden enligt förslag till lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende minst var tredje månad överväga om ett sådant beslut fortfarande behövs. Förvaltningen bedömer att behov av skyddat boende i princip är liktydigt med behov av hemlighållande av uppgifter om var barnet vistas. Förvaltningen vill också framhålla att uppgifter om barnets vistelseadress i skyddat boende inte får röjas under några omständigheter då det kan medföra fara för både det aktuella barnet och dennes vårdnadshavare men också för andra som skyddas på adressen.

Förvaltningen reagerar på att det av utkastets förslag framkommer att kompetensen om våld inom socialtjänsten anses vara säkerställd utifrån att det sedan 2018 finns ett regelverk på plats som säger att det är obligatoriskt att undervisa om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer bl.a. i socionomutbildningen. Våld är ett ytterst komplext område och det krävs både kunskap, erfarenhet och god samverkan och dialog mellan socialtjänsten olika verksamhetsområden. Vid uppgifter om våld står ofta ord mot ord och inte sällan beskriver båda vårdnadshavarna på ett trovärdigt sätt att den utsatts för fysiskt och/eller psykiskt våld av den andra föräldern. Socialnämnden behöver i dessa situationer ofta förhålla sig helt utifrån en ovetskap om hur det faktiskt förhåller sig. Förvaltningen kan ifrågasätta om det är rimligt att överlämna åt socialnämnden att avgöra huruvida ett barn omedelbart ska skyddas i en sådan situation. Förvaltningen anser att det i utkastet fortfarande saknas vägledning kring på vilka grunder socialnämnden ska fatta beslut gällande barnet som går emot en vårdnadshavares vilja. Så länge det är oklart lämnas ett utrymme för personliga och godtyckliga tolkningar. Om socialnämnden å andra sidan ska låta den våldsutsatta vårdnadshavarens beslut även omfatta barnet innebär förslaget en juridiskt och administrativt omfattande process som i praktiken inte gör någon skillnad vad gäller det faktiska beslutsfattandet. Då socialtjänsten redan idag bekostar vistelsen i skyddat boende för medföljande barn har socialtjänstens redan idag möjlighet att medverka till andra lösningar för ett barn i de fall vistelsen i skyddat boende inte bedöms vara till barnets bästa.

Utkastet tar upp att det har framkommit att Åklagarmyndigheten är tveksam till att det, vid bedömningen av om det är sannolikt att barnet behöver skyddat boende, kan behöva accepteras en hög grad av osäkerhet, vilket kan göra att omedelbar placering kan komma att utnyttjas i exempelvis vårdnadstvister. I redogörelsen för skälen till utkastets förslag delas inte den farhågan då det med hänsyn till att de rättssäkerhetsaspekter som kringgärdar den omedelbara placeringen i skyddat boende, bl.a. att beslutet ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från beslutet och rätten till offentligt biträde, borgar för att förutsättningarna för en placering blir grundligt belysta. Förvaltning vill här påpeka att en vecka såväl som fyra veckor är en alltför kort tid för att grundligt belysa den komplexa verklighet som barnet ofta befinner sig i. Det handlar ofta om en situation där både vårdnadshavare och andra personer i barnets privata och professionella nätverk lämnar motsägelsefulla beskrivningar. Förvaltningen delar Åklagarmyndighetens farhåga och bedömer att det kan komma att uppstå situationer där ett barns skyddsbehov missbedöms och att barnet inte beviljas behövlig placering i skyddat boende med hänvisning till att det antas röra sig

om en vårdnadskonflikt mellan vårdnadshavarna. Vice versa finns det också skäl att anta att omotiverade vistelser i skyddat boende i viss mån kan komma att undvikas med det nya lagförslaget. Förvaltningen anser dock att nyttan med detta inte överstiger betydelsen av risken att beslutande instanser fattar ett felaktigt beslut.

Förvaltningen anser att kravet på att utreda barnets situation och behov när ett barn följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ligger helt i linje med en barnrättsbaserad socialtjänst. Att vistas i ett skyddat boende är inte en lösning på problemet utan en skyddsåtgärd i syfte att minska risken för att barnet fortsatt ska uppleva våld. Barn i skyddat boende har både traumatiska upplevelser bakom sig och en osäker framtid framför sig. Dessutom är barnets vårdnadshavare ofta djupt påverkad av sin egen kris vilket kan medföra att barnets behov inte fullt ut tillgodoses av den våldsutsatta föräldern. Att ett barn kommer till ett skyddat boende är därmed inte en faktor som talar för att en utredning avseende barnets situation och behov kan avslutas utan tvärt om ett tydligt tecken på att barnets situation och behov behöver uppmärksammas, utredas och följas. Detta skulle med fördel kunna regleras i lagstiftningen som alternativ till en helt ny lagstiftning som riskerar att höja trösklarna för att den våldsutsatta ska söka hjälp.

Förvaltningen välkomnar de förslag som handlar om en ambitionshöjning när det gäller barn i skyddat boende. Barn i skyddat boende bör enligt förvaltningens mening vara aktuella för utredning eller insats vid barn- och unga enheterna (BoU) och ges information, möjlighet till delaktighet och uppföljning bör göras efter att barnet har lämnat boende. Barnet bör också beviljas adekvat stöd under och efter vistelsen samt möjlighet till skolgång och annan pedagogisk verksamhet för barn som inte är skolpliktiga.

De utredningsförslag som läggs fram i utkastet kommer att medföra utökat ansvar och ökade kostnader för kommunerna. Det är därför positivt att det föreslås att staten ska bidra med finansiering av utredningens förslag genom att utöka det generella stadsbidraget till kommunerna. Förvaltningen bedömer dock att ökningen av kostnaderna enligt utkastets förslag är för lågt räknade. Den föreslagna beslutsprocessen kring placering av barn i skyddat boende bedöms vara både tid- och resurskrävande och förvaltningen bedömer att placeringar i skyddat boende i de allra flesta fall behöver ske omedelbart och utan båda vårdnadshavares samtycke.

Bilagor

1. Missiv - Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende
2. Remissen - Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende